

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดของมารดาวัยรุ่น ในชุมชน จังหวัดนครปฐม

Development of Teenage Mother's Newborn Care Model in Community,
Nakhon Pathom Province

ประไพวรรณ ด้านประดิษฐ์, กศ.ม. (Prapaiwan Danpradit, M.Ed.)*

วิไล ตาปะสี, วท.ม. (Wilai Tapasee, M.N.S.)**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมการดูแลทารกแรกเกิดของพยาบาลวิชาชีพ ความสามารถในการดูแลทารกแรกเกิดและความต้องการการช่วยเหลือของมารดาวัยรุ่น และพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในชุมชน จังหวัดนครปฐม

รูปแบบการวิจัย: การศึกษาและการพัฒนา

วิธีดำเนินการวิจัย: ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม คือ พยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานในคลินิกฝากครรภ์และหอผู้ป่วยหลังคลอด จำนวน 90 คน และกลุ่มมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีอายุ 17 ปีและต่ำกว่า ที่มาฝากครรภ์และคลอดบุตร โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม จำนวน 40 คน รวบรวมข้อมูลโดยพยาบาลวิชาชีพตอบแบบสอบถามการเตรียมความพร้อมการดูแลทารกแรกเกิดแก่มารดาวัยรุ่น และมารดาวัยรุ่นหลังคลอดตอบแบบสอบถามความสามารถในการดูแลทารกแรกเกิดและความต้องการการช่วยเหลือของมารดาวัยรุ่นจากพยาบาลวิชาชีพ ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างและพัฒนาเป็นนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ

ผลการวิจัย: ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของพยาบาลวิชาชีพในการดูแลทารกแรกเกิดแก่มารดาวัยรุ่น พบประเด็นที่สำคัญ คือ พยาบาลวิชาชีพไม่สามารถสอน แนะนำ และสาธิตเกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดที่จำเป็นในช่วงหลังคลอดได้ครบทุกด้าน มีสื่อเอกสารการเลี้ยงดูทารกแรกเกิดเป็นแผ่นพับหน้าเดียวแจกมารดาวัยรุ่นทุกโรงพยาบาล มีสื่อวีดิทัศน์เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่อัดสำเนามาจากโรงพยาบาลอื่น มารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีความสามารถในการดูแลทารกแรกเกิดเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน

* รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

**อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ด้านการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ การดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ และการให้อาหารเสริมบุตร ในระดับปานกลางเท่านั้น ส่วนการดูแลทารกแรกเกิดประจำวันและการให้วัคซีนบุตร มีความสามารถในระดับมาก และมารดาวัยรุ่นหลังคลอดต้องการความช่วยเหลือจากพยาบาลวิชาชีพ ในการสอนแนะนำ และสาธิตการดูแลทารกแรกเกิดในระดับมากที่สุดและมากทั้ง 5 ด้านที่กล่าวมาข้างต้น

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยและผู้ใช้ ได้แก่ แพทย์และพยาบาลของโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม ได้สร้างและพัฒนา นวัตกรรมสื่อวีดิทัศน์ชื่อ ดูแล...ลูกน้อย...อย่างไร...ดูแลตัวเอง...อย่างไร สำหรับให้พยาบาลวิชาชีพใช้เป็นสื่อการสอน แนะนำ และสาธิต และแจกมารดาวัยรุ่นหลังคลอดเพื่อใช้ทบทวนความรู้ด้วยตนเองที่บ้าน

สรุป: พยาบาลวิชาชีพไม่สามารถสอน แนะนำ และสาธิตการดูแลทารกแรกเกิดแก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดได้ครบทุกเรื่อง การสร้างนวัตกรรมสื่อวีดิทัศน์สำหรับพยาบาลเพื่อใช้เป็นสื่อการสอนจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดของมารดาวัยรุ่น

คำสำคัญ: มารดาวัยรุ่น / การดูแลทารกแรกเกิด / สื่อวีดิทัศน์

Abstract

Purpose: To study the preparation for newborn care of registered nurses, self-efficacy and needs of teenage mothers for newborn care and to develop model for newborn care in community, Nakhon Pathom Province

Design: Research and development.

Methods: Stage 1: The sample consisted of 2 groups: 1) 90 registered nurses working at antenatal care clinic and post-partum wards in community hospitals. 2) 40 postpartum teenage mothers aged 17 years or less who attended antenatal care clinic and delivered at community hospitals in Nakhon Pathom Province. The registered nurses answered the preparation for newborn care of teenage mothers questionnaire. The teenage mothers answered self-efficacy and needs for newborn care questionnaires.

Stage 2: Data from stage 1 were analyzed and used for the development of practical innovation.

Finding: In stage 1, it was found that preparation for newborn care of the registered nurses did not include all necessary topics of newborn care education and demonstration. Only one-page sheet of newborn care instruction was found in every community hospital.

The video instructions of breast feeding were copied from other hospitals. The self-efficacy of teenage mothers for newborn care at home, breast feeding, care for newborn when having health problems and supplementary feeding were at moderate level. Self-efficacy for daily newborn care and immunization were at high level. Needs for registered nurses' instruction and demonstration of newborn care in all above aspects were at high and very high levels.

In stage 2, the researchers and model users who were physicians and nurses at community hospitals used data from stage 1 to develop the innovative video media called "How to care your child, how to care yourself". The video media could be used for instruction and demonstration by registered nurses and distributed to teenage mothers to review the knowledge at home.

Conclusion: *Registered nurses could not instruct and demonstrate all necessary topics of newborn care to the teenage mothers. The innovative video media can be used by registered nurses to effectively instruct teenage mothers for newborn care.*

Keywords: Teenage mothers/Newborn care/Video media

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นยุคของการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้มีการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตกมาสู่วัยรุ่นไทย ส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตในด้านการคบเพื่อนต่างเพศ รวมถึงพฤติกรรมทางเพศเปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดี คือ วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ได้อย่างอิสระ เริ่มมีเพศสัมพันธ์ในอายุน้อยลง จึงเกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นหญิงเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศที่มีมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์และคลอดบุตรมากที่สุดในเอเชีย (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2552) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากสถิติในปี พ.ศ. 2549-2551 มีมากถึงร้อยละ 13.02, 13.27 และ 13.59 (สำนักส่งเสริม

สุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2551) ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 10 การตั้งครรภ์และคลอดบุตรของมารดาวัยรุ่นเป็นปัญหาสำคัญทั้งด้านสุขภาพกาย จิต ของมารดาและทารก เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สำหรับตัวมารดาวัยรุ่นนั้นผลกระทบกับชีวิตแบบวิกฤติ คือ หลังคลอดบุตรต้องเปลี่ยนบทบาทจากสตรีวัยรุ่นที่รักอิสระมาเป็นมารดาวัยรุ่นที่ต้องมีภาระรับผิดชอบมาก ทั้งที่ยังไม่พร้อมในหลายๆด้าน เช่น ความรู้ การเงิน การสร้างอาชีพ รวมทั้งการขาดการยอมรับจากพ่อแม่ของวัยรุ่นทั้งสองฝ่ายและสังคมรอบข้าง มารดาวัยรุ่นในช่วง 8 สัปดาห์หลังคลอดเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบวิกฤติ ต้องปรับตัว

ต่อการเปลี่ยนแปลงมากมาย กล่าวคือ ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกในภาวะปกติและเมื่อไม่สบาย การตอบสนองความต้องการของทารก การทำทบทวน การเป็นภรรยา และอื่นๆ การที่มารดาวัยรุ่นจะเลี้ยงดูทารกได้ดีและมีประสิทธิภาพนั้น มารดาวัยรุ่นหลังคลอดจะต้องมีทั้งความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูทารกที่ถูกต้อง แต่มารดาวัยรุ่นมักจะรู้สึกว่าการเลี้ยงดูทารกอยู่ไม่มีความสามารถเพียงพอในการทำทบทวนหน้าที่ของมารดาได้สมบูรณ์ ทั้งการดูแลทารกและการตอบสนองความต้องการของทารก ถ้ามารดามีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกทักษะการเลี้ยงดูทารกโดยได้รับความรู้ การสอน แนะนำ และสาธิตจากผู้เชี่ยวชาญหรือจากการสังเกตจากมารดาคนอื่นที่เคยเลี้ยงดูทารกมาก่อน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทักษะการดูแลทารกได้มาก (Mercer, 1985) มารดาวัยรุ่นถึงแม้ว่าจะคลอดบุตรในภาวะที่ไม่พร้อม แต่ก็สามารถปรับตัวและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ถ้าได้รับการเตรียมความพร้อมทั้งที่โรงพยาบาลและการศึกษาด้วยตนเองที่บ้านจากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มารดาวัยรุ่นในระยะหลังคลอดที่มีบุตรคนแรกประสบกับความยุ่งยากในการทำหน้าที่เป็นมารดาร้อยละ 25 เนื่องจากไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมต่อการเป็นบทบาทมารดามาก่อน (จารุวรรณ มณฑิรวัฒน์, 2547) ซึ่งการเตรียมความพร้อมต่อการเป็นบทบาทมารดาของมารดาวัยรุ่นนั้น ผู้ที่มีบทบาทโดยตรงและช่วยเหลือมารดาวัยรุ่นได้มาก คือ พยาบาลและทีมสุขภาพที่หน่วยฝากครรภ์และหลังคลอด แต่สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน พบว่า โรงพยาบาลทุกแห่งในประเทศไทยอยู่ในภาวะขาดแคลนพยาบาลมากตั้งแต่ปี 2540 เรื่อยมา สาเหตุมีหลายปัจจัย เช่น รัฐบาลไม่มีตำแหน่งบรรจุตั้งแต่ปี 2548 รัฐบาลมีโครงการ 30 บาท เข้ามาใช้ในโรงพยาบาลทำให้ผู้รับบริการเพิ่มขึ้น พยาบาลที่ยังทำงานอยู่ต้องทนต่อสภาพการทำงาน

หนัก เพราะผู้ป่วยมากขึ้น ค่าตอบแทนน้อย บางรายลาออกไปอยู่โรงพยาบาลเอกชนที่มีผู้ป่วยน้อยกว่าได้รับค่าตอบแทนสูง หรือเลิกประกอบอาชีพพยาบาล เพราะไม่ต้องอยู่เวรภัยคุกคามให้เสียสุขภาพ จากการศึกษาสถานการณ์พยาบาลวิชาชีพในระบบบริการสาธารณสุขของไทยทั้งรัฐและเอกชน ในปี 2548 พบมีพยาบาลวิชาชีพในวัยทำงานทั้งหมด 97,942 คน ซึ่งอัตราค่าจ้างที่แท้จริงต้องมีพยาบาลทั้งหมด 119,770 คน จึงจะได้สัดส่วนพยาบาล: ประชากรที่เหมาะสมคือ 1:500 แต่สภาพเป็นจริงมีสัดส่วนพยาบาลในประเทศไทยเท่ากับ 1:700 (วัลลภ ไทยเหนือ, 2550) สถิติดังกล่าวเป็นตัวเลขที่แสดงว่าประเทศไทยขาดแคลนพยาบาลจำนวนมากจึงส่งผลกระทบทำให้พยาบาลทำงานหนักขึ้น พยาบาลต้องทำหน้าที่หลายหน้าที่ระหว่างที่ปฏิบัติงานอยู่

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีมารดาวัยรุ่นคลอดบุตรจำนวนมากจากสถิติพบว่ามียุติการคลอดบุตรของมารดาที่อายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ สูงเป็นลำดับที่ 16 ของประเทศ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552) ซึ่งปัญหาในการดูแลทารกของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดของจังหวัดนครปฐมก็ไม่น่าจะแตกต่างจากที่อื่น พยาบาลและทีมสุขภาพที่หน่วยฝากครรภ์และหลังคลอดจะต้องทำงานเพิ่มขึ้นเช่นกัน เพราะมีมารดาวัยรุ่นมาฝากครรภ์และคลอดบุตรเพิ่มขึ้นและมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 10 และเป็นกลุ่มที่ไม่มีความพร้อมในการดูแลทารกแรกเกิดของตนเอง ต้องได้รับการช่วยเหลือแนะนำเป็นพิเศษ จึงน่าจะมีผลกระทบต่อ การสอน แนะนำ และสาธิตของพยาบาลที่หน่วยฝากครรภ์และหลังคลอดแก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดด้วย เพราะภาวะการณ์การขาดแคลนของพยาบาลนั้นสวนทางกับจำนวนมารดาวัยรุ่นที่มารับบริการที่นับวันจะสูงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น การค้นหาปัญหาการให้

บริการที่หน่วยฟากครรภ์และหออผู้ป่วยหลังคลอดของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดในชุมชนจังหวัดนครปฐมที่เป็นบริบทที่แท้จริง และนำมาสร้างและพัฒนานวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ในชุมชนตนเอง จะช่วยแก้ไขปัญหาที่พบในบริบทของตนเองได้ จากสถานการณ์ดังกล่าวผู้วิจัยและคณะจึงสนใจพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดที่บ้าน ในชุมชนจังหวัดนครปฐม โดยใช้ข้อมูลปัญหาการเตรียมความพร้อมการดูแลทารกแรกเกิดของพยาบาลวิชาชีพ ความสามารถในการดูแลทารกแรกเกิดและความต้องการการช่วยเหลือของมารดาวัยรุ่น เป็นฐานการพัฒนารูปแบบฯ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมของพยาบาลวิชาชีพในการดูแลทารกแรกเกิดแก่มารดาวัยรุ่นที่มารับบริการที่คลินิกฝากครรภ์และหออผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาความสามารถของมารดาวัยรุ่นในการดูแลทารกแรกเกิดที่บ้าน และความต้องการช่วยเหลือของมารดาวัยรุ่นในการดูแลทารกแรกเกิดจากพยาบาลวิชาชีพในระหว่างมารับบริการฝากครรภ์และคลอดบุตร ที่โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดของมารดาวัยรุ่นในชุมชน จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงศึกษาและพัฒนา (Research and development) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้ (Research stage) และ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ (Development stage)

ขั้นตอนที่ 1: การศึกษาองค์ความรู้ (Research stage) ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 คือ พยาบาลวิชาชีพ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมของพยาบาลวิชาชีพในการดูแลทารกแรกเกิดแก่มารดาวัยรุ่นที่มารับบริการที่คลินิกฝากครรภ์และหออผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่าง คือ พยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานในคลินิกฝากครรภ์ จำนวน 30 คน และหออผู้ป่วยหลังคลอด จำนวน 60 คน รวมทั้งหมด 90 คน โดยเลือกทั้งหมด จากโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีทั้งหมด 8 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลกำแพงแสน สามพราน ดอนตูม ห้วยพลู นครชัยศรี บางเลน หลวงพ่อเป็น และโรงพยาบาลพุทธมณฑล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ หออผู้ป่วยที่ปฏิบัติงาน อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และงานที่ต้องปฏิบัติ นอกเหนือจากหน้าที่หลักระหว่างอยู่เวร

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการเตรียมความพร้อมการดูแลทารกแรกเกิดแก่มารดาวัยรุ่นฯ เป็นการประเมินเกี่ยวกับ 1) หัวข้อและเนื้อหาการสอน แนะนำและสาธิตการดูแลทารกแก่มารดาวัยรุ่น ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า 3 ระดับ คือ สอนเป็นประจำ เป็นบางครั้ง และน้อยมาก 2) สื่อเอกสารที่ใช้ประกอบการสอนหรือแจกให้มารดาวัยรุ่นอ่าน ลักษณะคำตอบเป็นปรนัยให้เลือกตอบว่า มี และไม่มี และ 3) สื่อวีดิทัศน์ที่ใช้สอน แนะนำหรือสาธิต หรือแจกให้มารดาวัยรุ่นไปทบทวนความรู้ที่บ้าน ลักษณะคำตอบเป็นปรนัยให้เลือกตอบว่า มีและไม่มี และแหล่งที่ได้มาของสื่อวีดิทัศน์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย หาความตรงเชิงเนื้อหาโดยให้นักวิชาการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญสาขาสูติกรรม จำนวน 2 คน และพยาบาลวิชาชีพหอผู้ป่วยหลังคลอด จำนวน 1 คน ตรวจสอบความตรงของแบบสอบถามและนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปทดลองใช้โดยให้พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่คลินิกฝากครรภ์และหลังคลอดโรงพยาบาลโพธาราม จำนวน 10 คน ตอบแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์ด้วย Content analysis และนำมาปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม 2552-มกราคม 2553 โดยให้พยาบาลวิชาชีพที่คลินิกฝากครรภ์และหอผู้ป่วยหลังคลอดตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาลวิชาชีพในคลินิกฝากครรภ์และหอผู้ป่วยหลังคลอดวิเคราะห์ด้วยคำร้อยละ ข้อมูลการเตรียมความพร้อมของพยาบาลวิชาชีพในการดูแลทารกแรกเกิดแก่มารดาวัยรุ่น วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 มารดาวัยรุ่นหลังคลอด

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาความสามารถของมารดาวัยรุ่นในการดูแลทารกแรกเกิดที่บ้านและความต้องการการช่วยเหลือของมารดาวัยรุ่นในการดูแลทารกแรกเกิดจากพยาบาลวิชาชีพในระหว่างมารับบริการฝากครรภ์และคลอดบุตร ที่โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่าง เป็นมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีอายุ 17 ปีและต่ำกว่า บุตรอายุ 7-30 วัน มาฝากครรภ์และคลอดบุตรที่โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม ในช่วงเดือน สิงหาคม 2552-มกราคม 2553

กำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 40 คน คัดเลือกโดยการสุ่มจากโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม โรงพยาบาลละ 5 คน ซึ่งมีทั้งหมด 8 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลกำแพงแสน สามพราน ดอนตูม ห้วยพลู นครชัยศรี บางเลน หลวงพ่อเงิน และโรงพยาบาลพุทธมณฑล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มี 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของมารดาวัยรุ่น ลักษณะคำถามมีข้อความให้เลือกตอบและเติมคำในช่องว่าง

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามประเมินความสามารถของมารดาวัยรุ่นในการดูแลทารกแรกเกิดที่บ้านและความต้องการการช่วยเหลือจากพยาบาลวิชาชีพของมารดาวัยรุ่นเกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ 2) การดูแลสุขภาพทารกแรกเกิดประจำวัน 3) การดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ 4) การให้วัคซีนบุตร และ 5) การให้อาหารเสริมบุตร ลักษณะของคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ ทำได้อย่างมั่นใจ (3 คะแนน) ทำได้แต่ไม่มั่นใจ (2 คะแนน) ทำไม่ได้ (1 คะแนน) ส่วนแบบสอบถามประเมินความต้องการการช่วยเหลือจากพยาบาลวิชาชีพของมารดาวัยรุ่นเกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิด ลักษณะคำตอบเป็นปรนัยให้เลือกตอบว่า ต้องการ หรือ ไม่ต้องการ

การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัย โดยให้นักวิชาการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญสาขาสูติกรรม จำนวน 2 คน และพยาบาลวิชาชีพหอผู้ป่วยหลังคลอด จำนวน 1 คน ตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้ โดยให้มารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีอายุ 17 ปีและต่ำกว่าที่มาฝากครรภ์

และคลอดบุตร โรงพยาบาลโพธาราม จำนวน 20 คน
ตอบแบบสอบถาม และนำมาหาค่าความเที่ยงด้วย
การคำนวณด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค
ได้ค่าเท่ากับ .78 และแบบสอบถามความต้องการการ
ช่วยเหลือฯ คำนวณด้วยสูตร KR-20 ได้ค่าเท่ากับ .84

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

1. ความสามารถของมารดาวัยรุ่นในการดูแล
ทารกแรกเกิดที่บ้าน กำหนดการแปลความหมาย
ของคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.33-3.00 หมายถึง มีความสามารถ
ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.67-2.32 หมายถึง มีความสามารถ
ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.66 หมายถึง มีความสามารถ
ในระดับน้อย

2. ความต้องการการช่วยเหลือของมารดาวัยรุ่น
เกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดในระหว่างมารับบริการ
ฝากครรภ์และคลอดบุตรจากโรงพยาบาลชุมชน
กำหนดการแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

ระดับมากที่สุด หมายถึง มีผู้ต้องการ
จำนวน 32 คนและมากกว่า ($\geq$ ร้อยละ 80)

ระดับมาก หมายถึง มีผู้ต้องการจำนวน
28-31 คน (ร้อยละ 70-79)

ระดับปานกลาง หมายถึง มีผู้ต้องการ
จำนวน 24-27 คน (ร้อยละ 60-69)

ระดับน้อย หมายถึง มีผู้ต้องการจำนวน
20-23 คน (ร้อยละ 50-59)

ระดับน้อยที่สุด หมายถึง มีผู้ต้องการ
จำนวนน้อยกว่า 20 คน ($\leq$ ร้อยละ 50)

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง
เดือนสิงหาคม 2552-มกราคม 2553 โดยผู้วิจัยแจก
แบบสอบถามให้มารดาวัยรุ่นประเมินตนเองตามข้อ
คำถามของแบบสอบถามทุกข้อเป็นรายบุคคลที่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของมารดาวัยรุ่น วิเคราะห์โดยหา
ค่าร้อยละ ข้อมูลความสามารถของมารดาวัยรุ่นในการ
ดูแลทารกแรกเกิดที่บ้าน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลความต้องการการช่วย
เหลือจากพยาบาลวิชาชีพของมารดาวัยรุ่นเกี่ยวกับการ
ดูแลทารกแรกเกิด วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างวิจัย

ผู้วิจัยคำนึงถึงสิทธิของกลุ่มตัวอย่างวิจัย โดย
ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการดำเนิน
การวิจัยและระยะเวลาของการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจง
ให้ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วม
ในการวิจัยครั้งนี้ โดยไม่มีผลต่อการพยาบาล การ
บริการ หรือการรักษาที่ได้รับแต่อย่างใด นอกจากนี้
ในระหว่างการวิจัย หากอาสาสมัครวิจัยไม่ต้องการ
เข้าร่วมในการวิจัยสามารถบอกเลิกได้ ข้อมูลที่ได้
จากการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูล
จะนำเสนอในภาพรวม ไม่มีการเปิดเผยชื่อและ
นามสกุล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ (Development stage)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1
มาวิเคราะห์และสรุปประเด็นที่สำคัญและใช้เป็นฐาน
ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดของ
มารดาวัยรุ่นร่วมกับแพทย์และพยาบาลวิชาชีพใน
คลินิกฝากครรภ์และหอผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาล
ชุมชน จังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้

1. การเตรียมความพร้อมของพยาบาลวิชาชีพในการดูแลทารกแรกเกิดแก่มารดาวัยรุ่น พบดังนี้

- พยาบาลวิชาชีพในทุกโรงพยาบาลชุมชน มีการสอนและแนะนำเกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดแก่มารดาวัยรุ่นที่มารับบริการเป็นประจำใน 2 ด้าน คือ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการดูแลทารกแรกเกิดประจำวัน โดยสอนที่ข้างเตียงในหอผู้ป่วยหลังคลอดในช่วง 1-2 วันหลังคลอด ส่วนด้านการดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ การให้วัคซีนบุตร และการให้อาหารเสริมบุตร ทุกโรงพยาบาลมีการสอน/แนะนำเป็นบางครั้ง เท่านั้น

- คลินิกฝากครรภ์และหอผู้ป่วยหลังคลอดทุกโรงพยาบาลชุมชน มีสื่อเอกสารแผ่นพับหน้าเดียวที่พยาบาลทำขึ้นเองและแจกให้มารดาวัยรุ่นมี 4 เรื่อง คือ เอกสารเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ การดูแลทารกแรกเกิดประจำวัน การดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ และการให้วัคซีนบุตร ส่วนสื่อวีดิทัศน์ที่โรงพยาบาลแต่ละแห่งมีใช้ทุกโรงพยาบาล มีเรื่อง

เดียว คือ สื่อวีดิทัศน์ชุดการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ ซึ่งใช้การอัดสำเนาจากโรงพยาบาลที่ได้รับแจก

2. ผลการศึกษามารดาวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ข้อมูลทั่วไปของมารดาวัยรุ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 16-17 ปี คิดเป็นร้อยละ 72.50 และอายุน้อยที่สุด คือ 12 ปี มีจำนวน 1 คน ทารกแรกเกิดมีอายุ 15-21 วัน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.00 ส่วนใหญ่มารดาวัยรุ่นจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 65.00 ส่วนใหญ่เป็นการตั้งครรภ์แรก คิดเป็นร้อยละ 85.00 และตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ คิดเป็นร้อยละ 70

2.2 ในภาพรวมมารดาวัยรุ่นในระยะ 1 เดือนหลังคลอดมีความสามารถในการดูแลทารกแรกเกิดที่บ้านในระดับปานกลางใน 3 ด้าน คือ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ และการให้อาหารเสริมบุตร ($\bar{x}$ = 1.86, 1.70, 1.89 ตามลำดับ) ส่วนด้านการดูแลสุขภาพทารกแรกเกิดประจำวัน และการให้วัคซีนบุตร มีความสามารถในระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.72 และ 2.51) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสามารถของมารดาวัยรุ่นในการดูแลทารกแรกเกิดที่บ้าน จำแนกตามรายด้าน

ด้าน	$\bar{x}$	SD	ระดับความสามารถ
1. การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่	1.86	0.26	ปานกลาง
2. การดูแลสุขภาพทารกแรกเกิดประจำวัน	2.72	0.35	มาก
3. การดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ	1.70	0.45	ปานกลาง
4. การให้วัคซีนบุตร	2.51	0.48	มาก
5. การให้อาหารเสริมบุตร	1.89	0.21	ปานกลาง

ตารางที่ 2 ความต้องการการช่วยเหลือจากพยาบาลวิชาชีพ ในการสอนและแนะนำการดูแลทารกแรกเกิด (n=40)

ด้าน	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	n	%	n	%
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	38	95.00	2	5.00
การดูแลสุขภาพทารกแรกเกิดประจำวัน	28	70.00	12	30.25
การดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ	38	93.75	2	5.00
การให้อาหารเสริมบุตร	37	92.50	3	7.50
การให้วัคซีนบุตร	38	95.00	2	5.00

3. มารดาวัยรุ่นต้องการความช่วยเหลือจากพยาบาลวิชาชีพ ในการสอน แนะนำ และสาธิตการดูแลทารกแรกเกิดในระดับมากที่สุดและมาก ทั้ง 5 ด้าน คือ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การให้วัคซีนบุตร การดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ การให้อาหารเสริมบุตร และการดูแลทารกแรกเกิดประจำวัน (เฉลี่ยร้อยละ 95.00, 95.00, 93.00, 92.50 และ 70.00 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 2 และช่วงเวลาที่ต้องการให้สอนมากที่สุด คือ 1-2 หลังคลอด (ร้อยละ 75)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ (Development stage)

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาค้นคว้าความรู้ในขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปหาข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมต่อไปโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. พยาบาลวิชาชีพไม่สามารถสอนแนะนำและสาธิตเกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกแรกเกิดได้เป็นประจำทุกด้าน เพราะมารดาวัยรุ่นพักรักษาตัวที่หอผู้ป่วยหลังคลอดเพียง 2 วันเท่านั้น ซึ่งเป็นระยะที่ยังเหนื่อยล้าจากการคลอด ประกอบกับมารดาอายุน้อย จึงไม่พร้อมที่จะรับฟังการสอน/คำแนะนำของพยาบาลวิชาชีพได้อย่างครบถ้วนในเวลา 2 วัน

2. มารดาวัยรุ่นหลังคลอด มีความสามารถในการดูแลทารกแรกเกิดเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้านด้านการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ การดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ และการให้อาหารเสริมบุตร ซึ่งเป็นพฤติกรรมในการดูแลบุตรที่จำเป็นมาก แต่มีความสามารถในระดับปานกลางเท่านั้น

3. มารดาวัยรุ่นหลังคลอด ต้องการความช่วยเหลือจากพยาบาลวิชาชีพในการสอน แนะนำ และสาธิตในการดูแลทารกแรกเกิดในระดับมากที่สุดและมากในทุกด้านทั้ง 5 ด้าน

4. สื่อเอกสารที่มีแจกมารดาวัยรุ่นของทุกโรงพยาบาลชุมชน เป็นเอกสารแผ่นพับหน้าเดียวไม่น่าอ่านและสื่อวีดิทัศน์ที่พยาบาลใช้ประกอบการสอนแนะนำ และสาธิตมีเรื่องเดียว คือ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งได้มาจากการอัดสำเนาจากโรงพยาบาลที่ได้รับแจก แต่ไม่มีแจกให้มารดาวัยรุ่น

จากปัญหาที่พบจากการศึกษาที่กล่าวข้างต้น และโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐมทั้ง 8 แห่ง กำลังประสบปัญหาการขาดแคลนพยาบาล ซึ่งรวมถึงพยาบาลที่คลินิกฝากครรภ์และหลังคลอดด้วย ขณะปฏิบัติงานต้องทำหน้าที่ที่หอผู้ป่วยอื่นด้วยอย่างน้อย

1 แห่ง คณะผู้วิจัย แพทย์ และพยาบาลวิชาชีพสาขา สตรีกรรมที่เป็นผู้ใช้สื่อวีดิทัศน์ชุดนี้ จึงได้มีความ เห็นร่วมกันว่า รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิด ควร ต้องมีการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์จำนวน 1 ชุด โดยมีอาสาสมัครเป็นผู้แสดงในสื่อฯ คือ กุมารแพทย์ สูติแพทย์ และพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนครปฐม ทั้ง 8 แห่ง เนื้อหาของสื่อวีดิทัศน์ครอบคลุมเรื่อง และหัวข้อที่จำเป็นก่อน คือ

1) การดูแลสุขภาพทารกแรกเกิดประจำวัน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การอาบน้ำทารกแรกเกิด การเช็ดสายสะดือ การทำความสะอาดอุจจาระและ ปัสสาวะ การทอดูตัวเด็ก และการนึ่งผ้าอ้อม

2) การดูแลทารกแรกเกิดที่มีอาการผิดปกติ ได้แก่ การสังเกตอาการผิดปกติและการเช็ดตัวลดไข้

3) การดูแลตนเองของมารดาหลังคลอด

สถานที่ในการถ่ายทำสื่อวีดิทัศน์ คือ โรงพยาบาล ชุมชน จังหวัดนครปฐมทั้ง 8 แห่ง โดยแต่ละแห่งจะ เลือกหัวข้อในการถ่ายทำสื่อวีดิทัศน์ไม่เหมือนกัน แล้ว แต่ความพร้อมของแต่ละโรงพยาบาล และตั้งชื่อสื่อ วีดิทัศน์ชุดนี้ว่า ดูแล...ลูกน้อย...อย่างไร...ดูแลตัว เอง...อย่างไร ซึ่งเป็นสื่อวีดิทัศน์ที่ผู้เข้าร่วมกันสร้างขึ้น เมื่อสร้างนวัตกรรมสื่อวีดิทัศน์แล้วเสร็จ ได้ให้ผู้ทรง คุณวุฒิที่เป็นพยาบาล และแพทย์ได้ตรวจสอบความ ถูกต้องครอบคลุม และเหมาะสมของเนื้อหา โดย ร่วมกันวิพากษ์ แล้วนำมาปรับปรุงโดยถ่ายทำสื่อ วีดิทัศน์เพิ่มเติม ต่อจากนั้นนำสื่อวีดิทัศน์ไปทดลองใช้ โดยเปิดให้มารดาหลังคลอดชมสื่อวีดิทัศน์ จำนวน 30 คน และให้มารดาหลังคลอดประเมินประสิทธิภาพ ของสื่อวีดิทัศน์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ผู้แสดง แสงเสียง ประโยชน์ที่ได้รับ และความพึงพอใจ ลักษณะของคำตอบเป็นแบบลิเคิร์ท 3 ระดับ คือ ดี (3 คะแนน) ปานกลาง (2 คะแนน) และควรปรับปรุง

(1 คะแนน) ผลการประเมินสื่อวีดิทัศน์ ชุดนี้มีค่า เฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.68$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 พบ ประเด็นปัญหาและข้อมูลสำคัญที่ควรนำมาสร้าง และพัฒนาเป็นนวัตกรรมให้พยาบาลวิชาชีพใช้สอน แนะนำและสาธิตแก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอด คือ 1) พยาบาลวิชาชีพไม่สามารถสอน แนะนำ และสาธิต เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกแรกเกิดที่จำเป็นและปฏิบัติ เป็นประจำได้ครบทุกด้าน เพราะมารดาวัยรุ่นหลัง คลอดพักรักษาตัวที่หอผู้ป่วยหลังคลอดเพียง 2 วัน เท่านั้นและเป็นระยะที่ยังเหนื่อยล้าจากการคลอด ประกอบกับมารดาอายุน้อย จึงไม่พร้อมที่จะรับฟังการ สอน แนะนำ และสาธิตของพยาบาลวิชาชีพได้อย่าง ครบถ้วนในเวลา 2 วัน ปัญหา คือ เวลาไม่เอื้อให้ พยาบาลสอน 2) มารดาวัยรุ่นหลังคลอด มีความ สามารถในการดูแลทารกแรกเกิดเมื่อกลับไปอยู่บ้าน ด้านการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ การดูแลทารกแรกเกิด ที่มีอาการผิดปกติ และการให้อาหารเสริมบุตร ซึ่งเป็นพฤติกรรมดูแลที่จำเป็นมากสำหรับมารดา วัยรุ่น แต่มีความสามารถในระดับปานกลางเท่านั้น 3) มารดาวัยรุ่นหลังคลอด ต้องการความช่วยเหลือ จากพยาบาลวิชาชีพในการสอน แนะนำ และสาธิต การดูแลทารกแรกเกิดอยู่ในระดับมากที่สุดและมากถึง 5 ด้าน แสดงว่า มารดาวัยรุ่นยังไม่มั่นใจตนเองที่จะ ดูแลทารกแรกเกิดที่เป็นบุตรของตนเอง ประกอบกับ 4) สื่อเอกสารที่พยาบาลแจกให้มารดาวัยรุ่นของทุก โรงพยาบาลเป็นเอกสารแผ่นพับหน้าเดียวที่พยาบาล ทำขึ้นเอง ไม่น่าอ่าน ไม่ละเอียด และสื่อวีดิทัศน์ที่ พยาบาลใช้ประกอบการสอน แนะนำ และสาธิตมี เรื่องเดียว คือ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แต่ไม่มีแจกให้

มารดาวัยรุ่นกลับไปเปิดทบทวนที่บ้าน อธิบายได้ว่า มารดาวัยรุ่นหลังคลอดได้รับการเตรียมความพร้อมในระหว่างมารับบริการฝากครรภ์และหลังคลอดไม่ครบถ้วนจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น เวลาที่จะสอนมารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีเพียง 2 วัน พยาบาลต้องทำหน้าที่หลายอย่างเพราะโรงพยาบาลมีภาวะขาดแคลนพยาบาล ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ Mercer (1985: 198-204) ที่ได้กล่าวว่า มารดาจะมีความสำเร็จในบทบาทการเป็นมารดาได้นั้น จะต้องได้รับการเตรียมตัว 4 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมตัวสู่บทบาท (Anticipatory) เกิดขึ้นในระยะตั้งครรภ์ 2) ระยะแสดงบทบาทตามรูปแบบ (Formal) จะเริ่มเมื่อทารกคลอดออกมาแล้ว โดยมารดาจะเลียนแบบพฤติกรรมจากผู้มีประสบการณ์หรือได้รับคำแนะนำจากบุคคลอื่น 3) ระยะพัฒนาบทบาทเป็นของตนเอง (Informal) มารดาจะเรียนรู้และตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ดีเกี่ยวกับการดูแลทารก และ 4) ระยะแสดงเอกลักษณ์เป็นของตนเอง (Personal or maternal identity) และสอดคล้องกับการศึกษาของ พันมหา ลดาพงษ์ (2549) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมที่มีต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูทารกของมารดาหลังคลอดและเพื่อศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารก พบว่า การให้ความรู้กับมารดาหลังคลอดมีเรื่องที่จะต้องสอนจำนวนมาก แต่ต้องสอนในเวลาที่มีจำกัด มารดาอาจไม่สามารถทำตามที่พยาบาลสอนก็ได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ พรพรรณ ศิลาวงศ์ (2544) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการเลี้ยงดูทารกสำหรับมารดาหลังคลอด พบว่า มารดาหลังคลอดที่เข้าร่วมโปรแกรมการดูแลทารกหลังคลอด ที่ประกอบด้วย 5 หน่วยการสอน ได้แก่ 1) การให้นมมารดาแก่ทารก 2) การให้อาหารเสริม 3) การดูแลรักษาความสะอาดร่างกาย 4) การรับวัคซีน และ

5) การสังเกตอาการผิดปกติ มารดาหลังคลอดได้แสดงความคิดเห็นว่า เนื้อหาที่มีประโยชน์ ตรงตามความต้องการ และมีความชัดเจน มีการเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาข้อข้องใจและให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง รวมทั้งการสาธิตทำให้เข้าใจลำดับขั้นตอนได้ชัดเจน มีภาพในวีดิทัศน์ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง และคะแนนความรู้โดยรวมหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุนิดา ชูแสง (2547) ที่ได้ศึกษาพบว่า มารดาวัยรุ่นที่เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถการเป็นมารดาของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นครั้งแรก มีการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่การเป็นมารดาหลังได้รับโปรแกรมฯ สูงกว่า ก่อนได้รับโปรแกรม

จากผลการวิจัยที่กล่าวมานั้น เป็นข้อบ่งชี้ว่า รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิด การสอนต้องมีสื่อวีดิทัศน์ สื่อเอกสารและสื่ออื่นๆ ประกอบการสอน สื่อเป็นสิ่งจำเป็นมากเนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองของมารดาวัยรุ่นได้ ช่วยเสริมทักษะการเลี้ยงดูทารกแก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดได้ โดยเฉพาะภาวะที่โรงพยาบาลชุมชนขาดแคลนพยาบาล เพราะมนุษย์ทุกคนมีลักษณะพิเศษที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา ทั้งภาวะที่พร้อมและไม่พร้อม เช่น มารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์และคลอดบุตรในภาวะที่ไม่พร้อม แต่ก็สามารถปรับตัวและเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี และเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนผู้วิจัยและผู้ใช้ คือ แพทย์ พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัด นครปฐม จึงร่วมกันพัฒนารูปแบบโดยสร้างสื่อวีดิทัศน์ขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลจากการวิจัยไปใช้

พยาบาลวิชาชีพสามารถนำสื่อวีดิทัศน์ชุดนี้ไปใช้สอน แนะนำ และสาธิตแก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มาฝากครรภ์และคลอดบุตรที่โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครปฐม รวมทั้งสามารถใช้กับมารดาหลังคลอดรายอื่นๆ ได้ด้วย นอกจากนั้นยังสามารถอัดสำเนาเป็นวีดิทัศน์แจกมารดาวัยรุ่นหลังคลอดเพื่อนำไปใช้ทบทวนความรู้ที่บ้านได้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 5 ราชบุรี ประจำปี

งบประมาณ 2552 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการจาก สปสช. ทุกท่านที่พิจารณาให้ทุนวิจัย ขอขอบคุณพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนครปฐม ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและเอื้ออำนวยในการให้ข้อมูล

ขอขอบคุณ นายแพทย์ถวัลย์ เบญจวงษ์ ที่ช่วยตรวจบทความภาษาอังกฤษ และขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ประนอม โอทกานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.จริยวัตร คมพาศน์ และนางสาวกุลวดี ตาปะสี ที่กรุณาช่วยเหลือตรวจความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม

.....

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2552). สถิติการคลอดในมารดาอายุต่ำกว่า 19 ปี. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2552. จาก <http://anamai.moph.go.th>.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สภาวะการคลอดบุตรของวัยรุ่น. ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2552. จาก <http://childpregnancy.m-society.go.th>.
- จารุวรรณ มณเฑียรวัฒน์. (2547). ความพร้อมในการเป็นมารดาของวัยรุ่นตั้งครรภ์แรก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรพรรณ คีลาวังศ์. (2544). โปรแกรมการเลี้ยงดูทารกสำหรับมารดาหลังคลอดก่อนจำหน่ายจากโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโท. สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พันทหา ลดาพงษ์. (2549). พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อน 6 เดือนแรกในแม่วัยรุ่นที่อายุน้อยกว่า 20 ปี ตำบลพรหมนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร. ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2552. จาก <http://www.dmh.go.th/abstract/details>.
- วัลลภ ไทยเหนือ. (2550). วิฤตการขาดแคลนพยาบาล : วิฤตชาติ. ค้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2551 จาก www.thaigov.go.th/th/news-ministry/2012-08-15-09.../10374-.htm
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2551). อัตราการมีบุตรในหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2551. จาก <http://www.Anamai.moph.go.th>.

สุนิดา ชูแสง. (2546). ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมการ
รับรู้ความสามารถการเป็นมารดาต่อการปรับตัว
ด้านบทบาทหน้าที่การเป็นมารดาของหญิงตั้ง
ครรภ์วัยรุ่นครั้งแรก. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Mercer, R.T. (1985). The process of maternal
role attainment over the first year. *Nursing
Research*, 34(4),198-204.
- Spear, H.J. (2006). Breastfeeding behavior and
experiences of adolescent mother. *American
Journal of Maternal child Nursing*, 31(2),
106-113.